

ДОКЛАДЫ КРУГЛОГО СТОЛА «ФРАНЦИСК СКОРИНА – СЛАВНЫЙ СЫН ЗЕМЛИ ПОЛОЦКОЙ»

ЖЫЦЦЁ І ДЗЕЙНАСЦЬ ФРАНЦЫСКА СКАРЫНЫ

Белабародаў Ягор Леанідавіч, Беларусь

Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт

Беларусь, Мінск

Навуковы кіраўнік – ст. выкладчык Ратынская Н.В.

Целью данной работы является рассмотрение жизненного пути Франциска Скорины и его вклад в развитие научной и просветительской деятельности. Для раскрытия темы работы были поставлены следующие задачи: рассмотреть жизненный путь Франциска Скорины, узнать вклад Франциска Скорины в научную и просветительскую деятельность и выяснить, какое наследство он нам оставил.

Ключевые слова: просвещение, медицина, жизненный путь, деятельность, перепечатчик, писатель, переводчик, Полоцк, типография.

LIFE AND ACTIVITIES FRANCIS SKARYNA

Beloborodov Egor Leonidovich, Belarus

Belarusian State Medical University

Belarus, Minsk

Scientific supervisor – senior lecturer Ratunskaya N. V.

The purpose of this work is to examine the life of Francis Skaryna and his contribution to the development of scientific and educational activities. To reveal the theme of the work, the following tasks were set: to consider the life of FrancyskSkaryna, to learn the contribution of FrancyskSkaryna to scientific and educational activities and to find out what inheritance he left us.

Keywords: enlightenment, medicine, life path, activity, first printer, writer, translator, Polotsk, printing house.

Мэтай дадзенай працы з'яўляецца разгляд жыццёвага шляху Францыска Скарыны і яго ўклад у развіццё навуковай і асветніцкай дзейнасці.

Для гэтага трэба выканаць некаторыя задачы:

1. Разгледзець жыццёвы шлях Францыска Скарыны.
2. Высветліць, які ўклад Францыск Скарына ўнёс у навуковую і асветніцкую дзейнасць.
3. Высветліць, якую спадчыну ён нам пакінуў.

Францыск Лукіч Скарына – усходнеславянскі першадрукар, філосаф-гуманіст, пісьменнік, грамадскі дзеяч, прадпрымальнік і навуковец-медык. Перакладчык на беларускую мову кнігі Бібліі, выдавец гэтых кніг.

Францыск Скарына нарадзіўся ў канцы XV стагоддзя ў Полацку – адным з найбуйнейшых старажытнарускіх гарадоў, якія ўвайшлі ў Вялікае Княства Літоўскае – у сям'і купца Лукі ці Лукіана і яго жонкі Маргарыты. Даследчык Генадзь Лебедзеў, абапіраючыся на працы польскіх і чэшскіх навукоўцаў, лічыў, што Францыск Скарына нарадзіўся каля 1482 года, Рыгор Галенчанка – каля 1490 года або ў другой палове 1480-х гадоў.

Першапачатковую адукацыю атрымаў у Полацку. Лацінскую мову вывучаў у школе манахаў-бернардынаў, якая працавала пры кляштары.

Як мяркуецца, у 1504 годзе становіцца студэнтам Кракаўскай акадэміі (універсітэта), але дакладная дата паступлення ва ўніверсітэт невядомая. У 1506 годзе Скарына заканчвае факультэт вольных мастацтваў са ступенню бакалаўра, пазней атрымлівае званне ліцэнцыята медыцыны і ступень доктара вольных мастацтваў.

Пасля гэтага яшчэ пяць гадоў Скарына вучыўся ў Кракаве на факультэце медыцыны, а ступень доктара медыцыны абараніў 9 лістапада 1512 года, пасля чаго здаўшы іспыты ў Падуанскім універсітэце ў Італіі, дзе было досыць спецыялістаў, каб гэтую абарону пацвердзіць. Насуперак распаўсюджанаму меркаванню, Скарына ў Падуанскім універсітэце не вучыўся, а прыбыў туды менавіта для здачы экзамену на навуковую ступень, пра што сведчыць актавы запіс універсітэта, датаваны 5 лістапада 1512 года: «... прыбыў нейкі вельмі вучоны бедны малады чалавек, доктар мастацтваў, родам з вельмі аддаленых краін, магчыма, за чатыры тысячы міль і больш ад гэтага слаўнага горада, для таго, каб павялічыць славу і бляск Падуі, а таксама квітнеючай сходу філосафаў гімназіі і святой нашай Калегіі. Ён звярнуўся да Калегіі з просьбай дазволіць яму ў якасці дару і асаблівай ласкі падвергнуцца ласкай божай выпрабаваннем у галіне медыцыны пры гэтай святой Калегіі. Калі, Вашы правасхадзіцельствы, дазволіце, то прадстаўлю яго самога. Малады чалавек і вышэйгаданы доктар носіць імя спадара Францыска, сына нябожчыка Лукі Скарыны з Полацка, русін.»

6 лістапада 1512 года Скарына прайшоў пробныя выпрабаванні, а 9 лістапада бліскуча здаў адмысловы іспыт і атрымаў знакі медыцынскай годнасці.

У 1517 годзе Францыск Скарына засноўвае ў Празе друкарню і выдае кірылічным шрыфтам «Псалтыр», першую друкаваную беларускую кнігу. Усяго на працягу 1517-1519 гадоў перакладае і выдае 23 кнігі Бібліі. Мецэнатамі Скарыны былі Багдан Онкаў, Якуб Бабіч, а таксама князь, ваявода троцкі і вялікі гетман літоўскі Канстанцін Астрожскі.

У 1520 годзе пераязджае ў Вільню - сталіцу Вялікага Княства Літоўскага, дзе засноўвае першую на тэрыторыі дзяржавы друкарню. У ёй Скарына ў 1522 годзе выдае «Малую падарожную кніжку», а ў 1525 г. «Апостал».

У 1525 г. памірае адзін з фундатараў віленскай друкарні Юрый Адвернік, пасля чаго выдавецкая дзейнасць Скарыны спыняецца. Ён жэніцца на ўдаве Адверніка Маргарыце, якая памерла ў 1529 годзе, пакінуўшы маленькае дзіця. Праз некалькі гадоў адзін за адным паміраюць іншыя мецэнаты Скарыны - віленскі бургмістр Якуб Бабіч, у хаце якога і была друкарня, затым Багдан Онкаў, а ў 1530 годзе і Канстанцін Астрожскі.

Погляды Францыска Скарыны сведчаць пра яго як пра асветніка, патрыёта, гуманіста. У тэкстах Бібліі асветнік паўстае чалавекам, які садзейнічае пашырэнню пісьменнасці, ведаў. Пра гэта сведчаць яго заклік да чытання: «І кожнаму чалавеку патрэбна гонару, як што ёсць зерцало жыцці нашага, лекі душэўны, пацеха ўсім няясным, яны ж сутнасць у бедах і ў немачах пакладзены, надзея праўдзівая ...».

Францыск Скарына – пачынальнік новага разумення патрыятызму як любові і павагі да сваёй Айчыны. З патрыятычных пазіцый ўспрымаюцца наступныя яго словы: «Панежэ ад прыраджэння звяры, што ходзяць у пустыні, знаюць ямы свае, птушкі, лётаючы па возьдуху, ведаюць гнёзды свае, рыбы, плаваючы па моры і ў рэках, чуюць виры свая; пчолы і тым падобныя бароняць вуллі свае, - так і людзі, ігдзе зрадзіліся і ўскормлены суць па Бозе, да таго месца вялікую ласку імаюць «.

Гуманіст Скарына пакінуў свой маральны заповіт у наступных радках, якія ўтрымліваюць мудрасць чалавечага жыцця і ўзаемаадносін людзей: «Закон прыраджэння у тым наболее выконваем бывае: то чыніці іншым ўсім, што самому любя есць ад іных усіх, разам не чыніці іншым, чаго сам не хочаш ад іншых мець ... Гэты закон прыраджэння есць у серце адзінага кожнага чалавек «.

Прадмовы і пасляслоўі ў Бібліі Францыска Скарыны, дзе ён раскрывае глыбокі сэнс біблейскіх паданняў, прасякнуты клопатам аб разумным упарадкаванні грамадства, выхаванні чалавека, усталяванні дастойнага жыцця на зямлі.

Такім чынам, Францыск Скарыны з'яўляецца адным з самых вядомых дзеячаў навукі і культуры, вядомы не толькі на Радзіме, але і за мяжой.